

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ ТА АСПІРАНТІВ

СТУДІЇ З ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ

Випуск 4

*Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції студентів
та аспірантів «Актуальні проблеми філології та журналістики»
(Ужгород, 21–22 квітня 2016 року)
70-річчю філологічного факультету Ужгородського університету
присвячується*

Ужгород
Видавництво «Гражда»
2016

УДК 80(066)+070
ББК Ш0я43+4612
С – 88

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- Барчан В. В.** – д. філол. наук, професор, завідувач кафедри української літератури ДВНЗ «УжНУ»;
- Белей Л. О.** – д. філол. наук, професор кафедри української мови ДВНЗ «УжНУ»;
- Венжинович Н. Ф.** – к. філол. наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «УжНУ», заст. декана філологічного факультету ДВНЗ «УжНУ» (відповідальний редактор);
- Кузьма О. Ю.** – к. філол. наук, доцент кафедри української літератури, заст. декана філологічного факультету ДВНЗ «УжНУ»;
- Староста О. І.** – магістрант, заст. голови НТСА філологічного факультету ДВНЗ «УжНУ»;
- Шаркань В. В.** – к. філол. наук, доцент кафедри журналістики, заст. декана філологічного факультету ДВНЗ «УжНУ»;
- Шумицька Г. В.** – к. філол. наук, доцент, декан філологічного факультету ДВНЗ «УжНУ»;
- Ярема Х. І.** – аспірантка кафедри української мови, голова НТСА філологічного факультету ДВНЗ «УжНУ» (відповідальний секретар).

Редактори напрямів:

к. філол. наук, доц. **Баньої В. Ф.**; к. філол. наук, доц. **Гецько Г. І.**; ст. викл. **Демчик М. І.**; викл. **Каралкіна Н. В.**; к. філол. наук, доц. **Мікула О. І.**; к. філол. наук, викл. **Химинець М. Д.**

У збірнику вміщено матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції студентів та аспірантів «Актуальні проблеми філології та журналістики» (Ужгород, 21–22 квітня 2016 р.).

Для науковців, викладачів вишів, аспірантів, студентів й усіх тих, хто цікавиться проблемами мовознавства, літературознавства та журналістикознавства.

Оргкомітет висловлює глибоку вдячність Генеральному директорові ТОВ «Jabil Circuit Ukraine Limited» п. А. В. Мікулі за фінансову допомогу у виданні збірника наукових праць учасників конференції.

Студії з філології та журналістики: зб. наук. праць / Редкол.: В. В. Барчан, Л. О. Белей, Н. Ф. Венжинович (відп. ред.) та ін. – Вип. 4. – Ужгород : Гражда, 2016. – 432 с.

За мовне оформлення і науковий рівень публікацій відповідають автори.

ISBN 978-966-176-094-2

© Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», 2016

© Автори статей, 2016

© Л. Я. Поліха, дизайн 2016

© Видавництво «Гражда», 2016

Денисовець Ірина Вікторівна
Аспірантка Інституту української мови НАН України

ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЕННЯ ОКАЗІОНАЛЬНИХ НАЗВ ФАНТАСТИЧНИХ ІСТОТ У ТВОРАХ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ДИТЯЧИХ ПИСЬМЕННИКІВ

У творчості сучасних українських дитячих письменників важливе місце посідає номінація – процес і результат найменування, унаслідок чого мовні елементи співвідносяться з позначуваними ними об'єктами [5, с. 104]. Особливо цікавим зі словотвірного погляду є утворення назв фантастичних істот. Якщо в узуальних словах словотворчі засоби відіграють здебільшого структурну функцію і не мають номінативної функції, то для okazіоналізмів, яким властива нетривіальність у структурному плані, характерна зв'язана номінативна функція.

Створені авторами назви фантастичних істот мають тісний семантичний зв'язок із твірними словами, що базується на асоціаціях, зумовлених уявленням про цих істот. Okazіональні назви, у складі якого наявна твірна основа з конкретним значенням, залежно від контекстуального оточення, здатне викликати найрізноманітніші асоціації. Це сприяє появі okazіоналізмів, загальне значення яких не має нічого спільного зі значеннями твірних слів, але вони зберігають із ними словотвірні зв'язки (дія аналогії).

В основу okazіональних назв фантастичних істот покладені асоціативні ознаки, що зумовлюють семантичну багатогранність таких назв, бо пов'язані вони не з поняттями про конкретні явища, а спричинені тими чи тими обставинами, про які йдеться в контексті.

На номінативну функцію okazіональних слів значно впливає і їхня природа та складна семантична структура. Вони можуть бути мотивовані цілим судженням. Щоб пояснити семантику okazіонального слова, потрібно звернутися до його джерела, до того, яким судженням воно мотивоване. Okazіональні номінації, на відміну від канонічних, є складними семантичними

структурами, вони не просто називають фантастичну істоту, а й характеризують її, викликають у читача чимало уявлень, що зумовлено іманентною рисою okazіоналізмів – їхньою належністю не до якогось одного слова, а до цілого словотвірного ряду, сформованого за допомогою конкретної моделі. Напр.: *Це ж відомі сміхожери Гам, Гризь і Кусь* [3, с. 37].

Продуктивним у творенні назв фантастичних істот є спосіб основокладання, напр.: *Бо цей лиходій привів до нашого міста цілу зграю стіногризів* (← вони прогризають величезні дірки у стінах, а потім зникають) [2, с. 7]; *Павукощури за допомогою гребінчастих кігтиків задніх ніг з'єднують їх в одну загальну нитку* [1, с. 47]; *Усі мої шість сестросвинок та шість братокабанчиків хворі теж* [4, с. 74]; *А він справді літає? – заворушилися тарганозмовники* [4, с. 82]; *Просто схопили цього птахозебра за гриву, за крило і понесли надвір* [6, с. 101]. Такі складні назви мають широкі експресивні можливості: сполука основ посилює якісну оцінку, негативне або жартівливе ставлення автора до зображуваного. Поєднання в одному слові непоєднаних частин (*метеликововк*), коренів, що зрідка трапляються в літературному вжитку (*жер*), характеризує індивідуальний підхід дитячих письменників до створення нових незвичайних складних назв, у межах яких формуються зовсім несподівані зв'язки між реаліями дійсності, між поняттями, часто далекими за своєю семантикою, унаслідок чого з'являється оригінальна лексема.

Небагато індивідуально-авторських назв фантастичних істот утворено за аналогією до іменників, що постали за допомогою суфіксів *-к*, *-ик* та *-чик*, напр.: *Як, ти не знаєш велосипедок? Тих, що живуть над Річковою Дорогою* [8, с. 13]; *Та ще й влітку, коли прокидаються й бешкетують плавунці, хрюсики та перевертайчики* [3, с. 112].

Малопродуктивними способами творення назв фантастичних істот є телескопія (*Ну де ви ще побачите ді-джея, який летить у дитячому візочку, справжніх інопланетян, волошкового хіпозавра* (← *хіпі* + *динозавр*) [7, с. 4]; *Тільки тоді вони звалися нямликозаврами* (← *нямлики* + *динозаври*) *і мали довгі хвости* [3, с. 94] та словоскладання (юкстапозиція) (*А їй хотілося так*

намалювати, щоб це був **ЖАР-ПІВЕНЬ** [9, с. 202].

Отже, основним способом творення назв фантастичних істот у творах сучасних українських дитячих письменників є основокладання. Обмеженіше використано суфіксацію, словоскладання і телескопію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воронина Л. Суперагент 000. Таємниця золотого кенгуру. Дитячий детектив [Текст] / Леся Воронина. – Вінниця : ПП «Видавництво «Тезис»; «Соняшник», 2004. – 192 с.
2. Воронина Л. Нямлик і Балакуча Квіточка [Текст] / Леся Воронина. – К. : Грані-Т, 2008. – 136 с.
3. Воронина Л. Прибулець з Країни нямликів [Текст] / Леся Воронина. – К. : Грані-Т, 2012. – 136 с.
4. Денисенко Л. Ліза та Цюця П. [Текст] / Лариса Денисенко. – К. : Грані-Т, 2007. – 112 с.
5. Колоїз Ж.В. Українська okazіональна деривація : [монографія] / Ж.В. Колоїз. – К. : Акцент, 2007. – 310 с.
6. Лебедєва К. Птаха корабель [Текст] / Катерина Лебедєва. – К. : Грані-Т, 2007. – 128 с.
7. Мухарський А. Дивовижна знахідка [Текст] / Антін Мухарський. – К. : «Джерела М», 2003. – 80 с.
8. Паньо К. Полювання на сліпса [Текст] / Катерина Паньо. – К. : Грані-Т, 2009. – 104 с.
9. Чередниченко Д. Мандри Жолудя: вірші, казки, оповідання [Текст] / Дмитро Чередниченко. – К. : Школа, 2007. – 224 с.